

Vermogensplanning &
Het praktische nut van erfovereenkomsten

VERMOGENSPANNING

&

Het praktische nut van erfovereenkomsten

Kevin Desmet en Nicolas Lauwers

 INTERSENTIA

Antwerpen - Gent - Cambridge

Vermogensplanning & Het praktische nut van erfovereenkomsten
Kevin Desmet en Nicolas Lauwers

© 2021 Lefebvre Sarrut Belgium NV
Hoogstraat 139/6 – 1000 Brussel

ISBN 978-94-000-1334-6
D/2021/7849/126
NUR 822
Gedrukt in de Europese Unie

Verantwoordelijke uitgever: Paul-Etienne Pimont, Lefebvre Sarrut Belgium NV
Lay-out: Crius Group, Hulshout

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kunnen noch de auteurs noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Dit boek is eveneens digitaal beschikbaar op www.stradalex.com en www.jurisquare.be.

Inhoud

DEEL I

ERFOVEREENKOMSTEN – ALGEMENE BEPALINGEN..... 1

Hoofdstuk 1

VERBODEN EN TOEGELATEN ERFOVEREENKOMSTEN 3

- A. Historische achtergrond..... 3
- B. Wettelijke basis 4
 - 1. Bedingen of overeenkomsten over de nalatenschap van een derde..... 5
 - 2. Bedingen of overeenkomsten onder kosteloze titel met betrekking tot de eigen toekomstige nalatenschap 6
 - 3. Bedingen of overeenkomsten onder bezwarende titel met betrekking tot de eigen toekomstige nalatenschap 7
- C. Algemene geldigheidsvereisten voor wettelijk toegelaten erfovereenkomsten..... 8
 - 1. De gemeenrechtelijke geldigheidsvereisten voor het sluiten van overeenkomsten zijn van toepassing..... 8
 - 2. De bijzondere rechtspositie van de minderjarige contractant bij de erfovereenkomst 8
 - 3. De bijzondere rechtspositie van de beschermde meerderjarige contractant bij de erfovereenkomst..... 10
 - 3.1. De beschermde meerderjarige werd door de vrederechter in toepassing van artikel 492/1, § 2 BW bekwaam geacht om een erfovereenkomst aan te gaan.. 11
 - 3.2. De beschermde meerderjarige werd door de vrederechter in toepassing van artikel 492/1, § 2 BW onbekwaam geacht om een erfovereenkomst aan te gaan 12

3.3.	De beschermde meerderjarige werd door de vrede- rechter noch in toepassing van artikel 492/1, § 2 BW noch in toepassing van artikel 1100/2, § 2, eerste lid BW gemachtigd om een erfovereenkomst aan te gaan – Bijzondere machtiging voor de bewindvoerder ..	13
D.	De vorm- en procedurevereisten bij het sluiten van een erfovereenkomst	14
1.	De vereiste van een notariële akte	15
2.	De te volgen procedure	16
2.1.	Het meedelen van het ontwerp van erfovereenkomst. . . .	16
2.2.	Het houden van een informatievergadering.	17
2.3.	De ondertekening van de erfovereenkomst	18
2.4.	Kritiek: formalisme ‘ <i>without a cause</i> ’?	18
3.	Erfovereenkomsten waarvoor de vormvereisten niet moeten worden nageleefd	20
E.	Artikel 1100/6 BW – Publiciteit.	21
F.	Artikel 1100/4 BW – De gevolgen van een rechtsgeldig gesloten erfovereenkomst.	22
G.	Artikel 1100/3 BW – De nietigheid van erfovereenkomsten.	24

Hoofdstuk 2

	ERFOVEREENKOMSTEN – ALGEMENE FISCALE PRINCIPES	29
A.	Situatieschets.	29
B.	Wijzigingen op het vlak van de registratiebelasting	31
1.	De regeling in het Vlaamse Gewest	31
1.1.	Wettelijke basis	31
1.2.	De vermelding van een niet-geregistreerde schen- king strekt fiscaal niet tot titel	31
2.	De regeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.	33
2.1.	Wettelijke basis	33
2.2.	De vrijstelling van artikel 131 <i>bis</i> Br.W.Reg.	33
3.	De regeling in het Waalse Gewest	35
3.1.	Wettelijke basis	35
3.2.	De vrijstelling van artikel 131 <i>sexies</i> W.W.Reg.	35
4.	De vereiste van een voorafgaandelijke schenking en de antimisbruikbepaling	37

C.	Wijzigingen op het vlak van de erfbelasting	41
1.	De regeling in het Vlaamse Gewest	41
2.	De regeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	43
3.	De regeling in het Waalse Gewest	44

DEEL II

DE WETTELIJK TOEGELATEN ERFOVEREENKOMSTEN	47
--	-----------

Hoofdstuk 1

ARTIKEL 843/1 BW EN DE OMVORMING VAN SCHENKINGEN	49
---	-----------

A.	Situatieschets	49
B.	Wettelijke basis	50
C.	Burgerrechtelijke aspecten van de omvorming	51
1.	Welke schenkingen kunnen omgezet worden?	51
2.	Wanneer moeten de schenkingen hebben plaatsgevonden?	51
D.	Formele voorschriften	52
1.	Omvorming bij (erf)overeenkomst	52
2.	Omvorming bij testament	54
3.	Kan een omvorming teruggedraaid worden?	55
E.	Fiscale gevolgen	56
1.	Schenkingsrecht	56
2.	Successierechten	57

Hoofdstuk 2

ARTIKEL 845 BW – BEVOORDELING VAN DE KLEINKINDEREN MET AKKOORD VAN HET KIND: INBRENG TEN BEHOEVE VAN EEN DERDE (GENERATIESPRONG)	59
---	-----------

A.	Situatieschets	59
B.	Wettelijke basis	61
C.	Burgerrechtelijke aspecten van een erfovereenkomst in toepassing van artikel 845, § 2 BW	61
1.	Algemeen principe	61
2.	Rechtsgevolgen van de rechtsbetrekking tussen groot-ouder en kleinkind	63

3.	Rechtsgevolgen van de rechtsbetrekking tussen grootouder en ouder	63
4.	Rechtsgevolgen van de rechtsbetrekking tussen ouder en kleinkind	65
5.	Enkele bijzondere gevallen	67
5.1.	De ouder die zich tot inbreng heeft verbonden, verwerpt de nalatenschap van de grootouder	67
5.2.	De ouder die zich tot inbreng heeft verbonden, overlijdt voor de grootouder	68
5.3.	Het begiftigde kleinkind overlijdt voor de grootouder en het kind dat zich tot inbreng heeft verbonden . . .	69
5.4.	Een kleinkind wordt niet in de regeling betrokken	71
<i>D.</i>	Formele aspecten.	72
<i>E.</i>	Werking in de tijd	72
<i>F.</i>	Fiscaalrechtelijke aspecten van een erfovereenkomst in toepassing van artikel 845, § 2 BW	73
1.	De fiscale implicaties in de relatie grootouder – begiftigd kleinkind	73
2.	De fiscale implicaties in de relatie grootouder – inbrengende ouder	74
3.	De fiscale implicaties in de relatie inbrengende ouder – begiftigd kleinkind	75

Hoofdstuk 3

ARTIKEL 858 BW – ERFOVEREENKOMST MET BETREKKING TOT DE INBRENGWAARDE VAN EEN SCHENKING

<i>A.</i>	Situatieschets.	79
<i>B.</i>	Wettelijke basis	82
<i>C.</i>	De erfovereenkomst waarbij de mede-erfgenamen de in een schenkingsakte opgenomen intrinsieke waarde bevestigen	84
1.	Burgerrechtelijk	84
2.	Fiscaalrechtelijk	87
2.1.	Registratiebelasting	87
2.2.	Erfbelasting/successierechten	88
<i>D.</i>	De erfovereenkomst waarbij afgeweken wordt van de wettelijke regeling inzake de vaststelling van de inbrengwaarde op datum van overlijden.	88

1.	Burgerrechtelijk	88
1.1.	Erfovereenkomst met betrekking tot het waarde- ringstijdstip	91
1.2.	Erfovereenkomst tot aanvaarding van de intrinsieke waarde	93
2.	Fiscaal	94

Hoofdstuk 4

	ARTIKEL 858<i>bis</i> BW EN DE VERZAKING AAN HET WETTELIJK TOEGE- KEND OPVOLGEND VRUCHTGEBRUIK VAN DE LANGSTLEVENDE PARTNER . . .	95
A.	Situatieschets	95
B.	Wettelijke basis	96
C.	De erfrechtelijke aanspraken van de langstlevende op basis van artikel 858 <i>bis</i> BW	97
1.	Persoonlijk toepassingsgebied	97
2.	Materieel toepassingsgebied	97
3.	Temporeel toepassingsgebied	99
3.1.	De schenking heeft plaatsgevonden vóór 1 septem- ber 2018	99
3.2.	De schenking heeft plaatsgevonden na 1 september 2018	101
D.	De verzaking door de langstlevende aan de erfrechtelijke aanspraken in artikel 858 <i>bis</i> BW	103
E.	Formele voorschriften	107
F.	Fiscale gevolgen	107
1.	Fiscale gevolgen van erfrechtelijke en conventioneel- rechtelijke verkrijgingen van vruchtgebruik	107
1.1.	Schenken met voorbehoud van vruchtgebruik vóór 1 september 2018	107
1.2.	Schenken met voorbehoud van vruchtgebruik na 1 september 2018	109
2.	Fiscale gevolgen van de verzaking overeenkomstig arti- kel 858 <i>bis</i> BW	112
2.1.	Registratiebelasting/registratierechten	113
2.2.	Erfbelasting/successierechten	113

G.	Fiscale gevolgen van schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik aan de langstlevende partner	115
----	--	-----

Hoofdstuk 5

	ARTIKEL 918 BW EN DE VERZAKING TOT INKORTING DOOR RESERVATAIRE ERFGENAMEN.	117
--	--	-----

A.	Situatieschets.	117
B.	Wettelijke basis	118
C.	De verzaking door de wettelijke erfgenamen aan de vordering tot inkorting.	119
	1. Wie kan verzaken?	119
	2. Ten aanzien van welke giften?	120
	3. Wanneer moeten de giften hebben plaatsgevonden?	122
D.	Formele voorschriften voor een rechtsgeldige verzaking.	122
E.	Wat zijn de burgerrechtelijke gevolgen van een verzaking?	123
F.	Wat zijn de fiscaalrechtelijke gevolgen van een verzaking?	125

Hoofdstuk 6

	ARTIKEL 1075 T.E.M. 1080 BW – DE ASCENDENTENVERDELING.	127
--	--	-----

A.	Situatieschets.	127
B.	Wettelijke basis	128
C.	Burgerrechtelijk – Het nut van de ascendentenverdeling.	128
D.	Formele aspecten.	131
E.	De ascendentenverdeling vs. de globale erfovereenkomst	132
F.	Fiscale aspecten van de ascendentenverdeling.	134
	1. De schenking-ascendentenverdeling	134
	2. De testamentaire ascendentenverdeling	138

Hoofdstuk 7

	ARTIKEL 1388, TWEDE LID BW – HET VALKENIERSBEDING.	139
--	--	-----

A.	Situatieschets.	139
B.	Wettelijke basis	140
C.	Het nut van een Valkeniersbeding.	140

1. Materieel toepassingsgebied.	141
2. Formele aspecten.	142
D. Temporele werking van het nieuwe artikel 1388, tweede lid BW.	143
E. De fiscale implicaties van een erfovereenkomst overeenkomstig artikel 1388, tweede lid BW.	146
1. Schenkbelasting	146
2. Erfbelasting/successierechten	147

Hoofdstuk 8

ARTIKEL 1100/1, § 4 BW: OVEREENKOMSTEN ONDER BEZWARENDE

TITEL EN ONDER BIJZONDERE TITEL – HET BEDING VAN AANWAS. 151

A. Situatieschets.	151
B. Formele aspecten.	152
C. Een toepassing van een overeenkomst/beding onder bezwarende titel en onder bijzondere titel: het beding van aanwas.	153
1. Werking van het beding van aanwas.	153
2. De geldigheid van het gemoduleerde beding van aanwas	155
D. Fiscale aspecten van de overeenkomst in toepassing van artikel 1100/1, § 4 BW en het beding van aanwas	157
1. Algemeen – Fiscale aspecten van de overeenkomst onder bezwarende titel en onder bijzondere titel.	157
2. Fiscale aspecten van het beding van aanwas.	158
2.1. Vlaams Gewest.	158
2.2. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest	167

Hoofdstuk 9

ARTIKEL 1100/7 BW – DE GLOBALE ERFOVEREENKOMST. 171

A. Situatieschets.	171
B. Wettelijke basis	172
C. Formele voorschriften.	174
D. Burgerrechtelijke aspecten.	174
1. De ‘basisvorm’ van de globale erfovereenkomst	175
1.1. Het bereiken van een “evenwicht” tussen de erfgenamen als doel van de globale erfovereenkomst	176

1.2.	Rechtsbetrekkingen tussen de ouder en zijn of haar erfgenamen in rechte nederdalende lijn.	177
1.3.	Rechtsbetrekkingen tussen de erfgenamen in rechte nederdalende lijn onderling	182
2.	Mogelijke uitbreidingen binnen de globale erfovereenkomst.	186
2.1.	Tussenkomst van de andere ouder met al zijn of haar vermoedelijke erfgenamen	186
2.2.	Tussenkomst van de echtgeno(o)t(e) van de contracterende ouder.	189
2.3.	Schenkeningen aan (stief)kinderen	191
2.4.	De generatiesprong.	192
E.	Fiscaalrechtelijke aspecten	194
1.	Fiscaalrechtelijke gevolgen binnen de ‘basisvorm’ van de globale erfovereenkomst	194
1.1.	Rechtsbetrekkingen tussen een ouder en zijn of haar erfgenamen in de rechte nederdalende lijn	195
1.2.	Rechtsbetrekking tussen de vermoedelijke erfgenamen in de rechte nederdalende lijn onderling	200
2.	Fiscaalrechtelijke gevolgen van de mogelijke uitbreidingen binnen de globale erfovereenkomst	200
2.1.	Tussenkomst van de andere ouder met al zijn of haar vermoedelijke erfgenamen	200
2.2.	Tussenkomst van de echtgeno(o)t(e) van de contracterende ouder.	201
2.3.	Schenkeningen aan (stief)kinderen	201
2.4.	De generatiesprong.	201